

Tujejezični otroci v osnovnošolski knjižnici

Foreign Children in the School Library

Urška Peršin Mazi

Izvleček

V zadnjem desetletju se v slovenske šole vpisuje vse več učencev iz tujine. Pri tem se šolniki nemalokrat srečujemo s hudimi jezikovnimi ovirami, saj taki učenci največkrat ne znajo slovensko, vse ostale potencialne sporazumevalne jezike pa zelo slabo. Ob všolanju takih učencev je razumljivo eden glavnih ciljev te učence čim prej naučiti slovensko, da bi lahko sledili pouku. Pa vendar naj bi vsi otroci imeli tudi pravico do negovanja svojega maternega jezika, pri čemer ima pomembno vlogo tudi branje leposlovja. Članek predstavlja težave, s katerimi se ob tem srečujemo šolski knjižničarji. Zagotavljali naj bi literaturo za vse učence, torej tudi tujejezične, vendar nam tega finance večinoma ne dopuščajo, poleg tega se srečujemo z veliko težavo, kje primerno literaturo sploh dobiti.

Ključne besede:

tujci, šolska knjižnica, materinščina

UDK: 027.8:81'242

Key words:

foreigners, school library, mother tongue

Abstract

Over the last decade, the number of students from abroad enrolling in Slovenian schools has been increasing and educators often find themselves faced with significant challenges in teaching students who, for the most part, do not speak Slovenian nor are they fluent enough in any other foreign languages that could potentially be used to communicate with them. Therefore, it is logical that, when including these students in education, one of the main goals is to teach them, as soon as possible, the Slovenian language so that they can keep up in class. At the same time, all children should be given the opportunity to nurture their mother tongue, and, in this aspect, reading literature plays an important role. The article addresses the difficulties that school librarians experience in these situations, where we are supposed to provide books for all students, including those speaking foreign languages, but lack the necessary financial resources and are conflicted as to where to turn to find the appropriate literature.

1 UVOD

Otroci priseljenci in begunci v Sloveniji so se dolžni udeleževati obveznega osnovnošolskega izobraževanja pod enakimi pogoji kot slovenski državljani. Če njihov materni jezik ni slovenščina, se zanje organizira pouk slovenskega jezika. Kaj pa njihova pravica do maternega jezika? Smernice za vključevanje otrok priseljencev v vrtce in šole navajajo, da je pri vključevanju otrok tujcev v šolski sistem med drugimi posebej pomembno tudi načelo enakih možnosti z upoštevanjem različnosti med otroki (spoštovanje otrokove izvirne kulture) in razvijanjem večkulturnosti in raznojezičnosti.

V realnosti učenci tujci (begunci ali priseljenci) nimajo možnosti izobraževanja v svojem jeziku, še več, izpostavljeni so šolanju v jeziku, ki ga na začetku ne razumejo. Država zanje sicer predpisuje nekajurni uvajalni tečaj slovenščine, vendar se verjetno vsi zavedamo, kaj pomenijo te ure za nekoga, ki govori albansko, arabsko, kitajsko ali podoben, slovenščini nesoroden jezik. Poleg tega se število ur v prihodnje še zmanjšuje. Po tem tečaju se učenci tujci večji del pouka udeležujejo rednih ur, kjer poteka pouk v polni, neprilagojeni slovenščini. Lahko si predstavljamo sebe, kako sedimo 5 ali 6 ur pri pouku, ki poteka v albanščini. No, vsaj črke že poznamo, mnogim učencem tujcem pa je že latinica tuja pisava.

2 GRADIVO ZA TUJCE

Na naši šoli imamo dobro založeno šolsko knjižnico za učence in strokovno knjižnico za učitelje. Trenutno je v šolski knjižnici okoli 23.000 enot gradiva, od česar je 1.500 enot v tujih jezikih, kar predstavlja 6,5 odstotka gradiva. Po zadnjem Poročilu o meritvah šolskih knjižnic smo torej rahlo pod povprečjem, ki znaša 7,2 odstotka. Poleg tujejezične literature v bolj razširjenih jezikih, imamo tudi relativno bogato polico literature s celega sveta. Imamo Piko Nogavičko v estonščini, prvi del Harryja Potterja in *Zakaj?* Lile Prap v kitajščini, Bambija v norveščini, originalne slikanice v norveščini in japonščini in podobno, vendar

pa ima ta literatura predvsem zbirateljsko vrednost, uporabne pa mnogo manj, saj učencev, ki bi govorili te jezike, nimamo. Primanjkuje nam literature v jezikih naših učencev, ki jim slovenščina ni materni jezik, predvsem so to jeziki bivše Jugoslavije in arabščina. Pri zagotavljanju te literature naletiva knjižničarki na velike težave, zagotovo pa se s tem problemom srečujejo tudi na drugih šolah.

Slika 1: Nekaj literature s tujejezičnih polic

2.1 TEŽAVE S FINANCIAMI

Prva teža so finance, namenjene nakupu knjižnega gradiva. Mnogo osnovnih in srednjih šol teh financ nima že leta. Če knjižnica sredstva ima, pa je isti fond sredstev namenjen slovenskim učencem, učiteljem in tujcem skupaj. Če tako kupimo gradivo, ki ga lahko uporablja le nekaj tujcev, ostane toliko manj sredstev za gradivo, ki bi bilo namenjeno npr. 300 ali 800 potencialnim uporabnikom. Seveda tu ne sme veljati zakon močnejšega, številčnejšega ali domorodnega, vendar nam pri zelo omejenih sredstvih nakupe narekuje uporabnost in število bralcev, kar posledično pomeni več nakupov za večje število uporabnikov.

Težavo pri nakupu bi pomenil tudi obseg tujejezičnih knjig. Že število jezikov, v katerih bi potrebovali gradivo, je veliko in se še povečuje. V Logatcu je namreč izpostava azilnega doma, ki sprejema šoloobvezne otroke z najrazličnejših koncev sveta. Imeli smo že v šolane otroke

Trenutno je v šolski knjižnici okoli 23.000 enot gradiva, od česar je 1.500 enot v tujih jezikih, kar predstavlja 6,5 odstotka gradiva.

Primanjkuje nam literature v jezikih naših učencev, ki jim slovenščina ni materni jezik, predvsem so to jeziki bivše Jugoslavije in arabščina.

Kot knjižnica zagotavlja gradivo za slovenske učence, bi tudi za tujce potrebovali gradivo za različne starostne stopnje in različne žanre.

iz Eritreje, Kitajske, Irana, Iraka, Azerbejdžana, Peruja in drugod. Nekateri ostanejo pri nas do konca osnovnošolskega šolanja, večino tujcev pa le nekaj mesecev ali leto, nekateri tudi le nekaj dni. Kot knjižnica zagotavlja gradivo za slovenske učence, bi tudi za tujce potrebovali gradivo za različne starostne stopnje in različne žanre. Nekaj knjig v vsakem jeziku torej ne bi bilo dovolj. Zaradi prehodnosti populacije bi morda gradivo, ki bi nam služilo nekaj časa, potem za nekaj let postalo odvečno. Za zagotavljanje zadostne količine gradiva bi torej potrebovali znatna sredstva.

Slika 2: Police s tujejezično literaturo

2.2 KJE NAJTI GRADIVO?

Druga velika težava pa je, kje gradivo sploh kupiti. Gradiva v pogosto uporabljenih jezikih, kot so angleščina, nemščina, francoščina, ni težko naročiti v večjih založbah ali knjigar-nah, težje je z drugimi, včasih zelo bližnjimi jeziki. Priti do nekaterih gradiv je včasih že kar

nemogoče. Knjige v estonščini, kitajščini, danščini in podobnih jezikih smo dobili v dar od zaposlenih, ki so se odpravili na potovanje, od študentov na izmenjavah, darovalci so jih našli na svojih podstrešjih in jih niso potrebovali ali pa so nam jih podarile tujejezične družine naših učencev. Načrtnosti in nabavne politike pri zbiranju tu torej ni, odvisni smo od slučajev in dobre volje uporabnikov.

Da bi zagotovila vsaj nekaj gradiva za albansko govoreče učence, sem se že poskušala obrniti na albansko skupnost v Sloveniji in pisala veleposlaništvu, povprašala sem učence iz Albanije in s Kosova, če mi znajo pomagati, na koga bi se lahko obrnila, a vse je bilo brez uspeha.

2.3 DVOJEZIČNO GRADIVO

Tretja težava, na katero sem naletela, je dvojezično gradivo v primernih jezikih. Za prvošolce, ki jim knjige za bralno značko v veliki večini še berejo starši, bi potrebovali slikanice z vzporednim besedilom v slovenskem in tujem jeziku. Mame teh otrok v večini namreč ne govorijo slovensko, saj večina ni zaposlenih in se ne vključujejo v družbo. Najprimernejše bi bile klasične pravljice Andersena in bratov Grimm, slovenske ljudske pravljice in ljudske pravljice iz dežel, od koder tujejezični učenci prihajajo. S temi je naša knjižnica sicer dobro založena, a tudi če imamo izdajo v tujem jeziku, besedilo ne teče vzporedno, saj so izdaje in prevodi različni. Učenje jezika seveda ni le učenje slovnice in besed, zato bi s takšno bralno značko pomagali pri usvajanju slovenščine (tudi tem mamam), a besedilo bi v tem primeru moralo biti prilagojeno.

Z učencem iz Iraka sva se pred leti lotila prav te naloge. Napisala sva knjigo, v kateri je preprosta zgodba tekla dvojezično. Na vrhu strani je bil stavek ali dva v slovenščini, spodaj pa isto besedilo v arabščini. Ker se je učenec preselil, mene pa je zadnja leta povsem okupiral prehod na COBISS, sem razvijanje tega opustila.

Ko smo imeli na šoli arabsko govoreče učence begunce, mi je sodelavka priskrbela otroško literaturo v arabščini, da sem jo lahko

Treba bi bilo torej povečati obseg finančnih sredstev za knjižnično gradivo, zlasti pa ta sredstva ločiti iz ostalih materialnih sredstev šole.

preslikala, natisnila in vezala v knjižice. Zgolj slučajno imamo namreč to srečo, da ima sodelavka moža Arabca. Poleg tega, da taka rešitev ni sistemska, sem morala zaobiti tudi določila o avtorskih pravicah.

3 SKLEP

Težave same narekujejo tudi rešitve. Treba bi bilo torej povečati obseg finančnih sredstev za knjižnično gradivo, zlasti pa ta sredstva ločiti iz ostalih materialnih sredstev šole. Vsaj kakšna založba bi lahko ponujala dvojezično gradivo, ustvarjeno prav v take namene. Morda je to neodkrita tržna niša. Ministrstvo

za izobraževanje, znanost in šport bi moralo šolam s tujci nuditi večjo podporo pri nabavi gradiva.

Težave pri zagotavljanju gradiva za tujejezične učence sem predstavila v prispevku z naslovom »Nove prakse večjezičnosti v inkluzivnem učnem okolju« na nacionalnem posvetu SIRIUS, ki se je odvil maja 2019. Mnogi zanje niso vedeli, sploh še niso pomislili, da obstajajo, zato je prav, da šolski knjižničarji nanje opozorimo. Ker postaja svet vse bolj odprt, mi pa vse bolj družba različnosti, se ta težava ne bo zmanjševala. Če se je ne bomo zavedali in je ne bomo začeli reševati, bo postala vse večja. ●

Viri in literatura

IFLA/UNESCO-ve smernice za šolske knjižnice (2003). *Šolska knjižnica*, letn. 13, št. 3 (2003), str. 115–124.

Lesjak, B., Bahor, S.: Poročilo o meritvah šolskih knjižnic (2017). Ljubljana: Narodna in univerzitetna knjižnica, Center za razvoj knjižnic. Dostopno na: http://cezar.nuk.uni-lj.si/common/files/studije/porocilo_solske.pdf (8. 9. 2019).

Smernice za vključevanje otrok priseljencev v vrte in šole (2012). Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo. Dostopno na: http://eportal.mss.edus.si/msswww/programi2015/programi/media/pdf/smernice/cistopis_Smernice_vkljucevanje_otrok_priseljencev.pdf 8. 9. 2019).

URŠKA PERŠIN MAZI, šolska knjižničarka na OŠ 8 talcev Logatec
Naslov: OŠ 8 talcev Logatec, Notranjska c. 3, Logatec
E-naslov: urska.persin-mazi@8talcev.si